

28 TEMMUZ DÜNYA HEPATİT GÜNÜ (2023)

Hepatit nasıl bir hastalıktır?

Hepatit, çeşitli virüsler ve bulaşıcı olmayan etkenlerden kaynaklanan karaciğer iltihaplanmasıdır ve ölümlle sonuçlanabilen çeşitli sağlık sorunlarına yol açar. Hepatit virüsleri, dünyada hepatitin en yaygın nedenidir, ancak diğer enfeksiyonlar, toksik maddeler (örneğin alkol, belli ilaçlar) ve otoimmün hastalıklar da hepatite neden olabilir.¹

A, B, C, D ve E olarak adlandırılan beş ana hepatit virüsü türü vardır. Türlerin hepsi karaciğer hastalığına neden olurken; bulaşma yolları, hastalığın şiddeti, coğrafi dağılımı ve önleme yöntemleri gibi önemli farklılıklara sahiptirler. Özellikle B ve C tipleri yüz milyonlarca insanda kronik hastalığa yol açar; karaciğer sirozu, karaciğer kanseri ve viral hepatit kaynaklı ölümlerin en yaygın nedenidir.¹

Dünya genelinde tahmini 354 milyon kişi hepatit B veya C ile yaşamaktadır.² Kronik hepatit C enfeksiyonuyla yaşayan insan sayısı 3,2 milyonu ergen ve çocuklar olmak üzere 58 milyon olarak tahmin edilmektedir ve yılda yaklaşık 1,5 milyon yeni enfeksiyon meydana gelmektedir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre, 2019 yılında yaklaşık olarak 290.000 kişi hepatit C'den ölmüştür, ölümlere çoğunlukla siroz ve hepatoselüler karsinom (primer karaciğer kanseri) neden olmuştur.³

Hepatit virüsleri arasında fark var mıdır?

Evet, vardır.

Hepatit A ve E genellikle kirli gıda veya suyun tüketilmesiyle meydana gelir. Hepatit B, C ve D kontamine kan veya kan ürünlerinin alınması, kontamine ekipman kullanılarak yapılan invaziv tıbbi işlemler, doğum sırasında anneden bebeğe ve ayrıca cinsel temas yoluyla bulaşabilir.² Hepatit B ve C en endişe verici olan hepatit virüsleridir.⁴

Hepatit önlenebilir mi?

Evet, önlenebilir.

Bazı hepatit türleri aşıyla önlenmektedir. DSÖ tarafından yapılan bir çalışma, aşılama, tanı testleri, ilaçlar ve eğitim kampanyaları yoluyla 2030 yılına kadar düşük ve orta gelirli ülkelerde yaklaşık 4,5 milyon erken ölümün önlenebileceğini ortaya koymuştur. DSÖ'nün tüm üye devletler tarafından onaylanan küresel hepatit stratejisinde 2016-2030 yılları arasında yeni hepatit enfeksiyonlarını %90, ölümleri ise %65 azaltmak hedeflenmektedir.¹

¹ What is hepatitis? , WHO. <https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/hepatitis> Erişim Tarihi: 18.07.2023

² Hepatitis, WHO. https://www.who.int/health-topics/hepatitis#tab=tab_1 Erişim Tarihi: 18.07.2023

³ Hepatitis C, WHO. <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/hepatitis-c> Erişim Tarihi: 18.07.2023

⁴ One Life, One Liver, WHO. <https://www.who.int/campaigns/world-hepatitis-day/2023> Erişim Tarihi: 18.07.2023

Bu belge, Dr. Yağmur Ünal tarafından, Prof. Dr. Dilek Aslan danışmanlığında 18.07.2023 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Ünal Y., Aslan D. Dünya Hepatit Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-68-[İnternet]
<http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:25.7.2023.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-68)

2030 yılına kadar hepatiti elimine etme hedefi Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda da yer almaktadır. Bu doğrultuda DSÖ "Viral Hepatitler Küresel Sağlık Sektörü Stratejisi 2016–2021"ni uygulamaya koymuştur. Ülkemizde ise T.C. Sağlık Bakanlığı tarafından Türkiye Viral Hepatit Önleme ve Kontrol Programı (2018-2023) hazırlanmıştır.⁵

Türkiye Viral Hepatit Önleme ve Kontrol Programı kapsamında başta risk altındaki kişiler olmak üzere tüm toplumun farkındalığının artırılması, bulaşmanın önlenmesi, hastalığın erken tespiti ve tedavisi ile siroz ve kanser gelişiminin önlenmesine yönelik faaliyetler planlanmakta ve yürütülmektedir.⁵

Dünya Hepatit Günü nedir?

Dünya Hepatit Günü, her yıl 28 Temmuz'da, hepatit B virüsünü keşfeden ve ilk hepatit B aşısını geliştiren Dr. Baruch Blumberg'un (1925-2011) doğum günü olarak kutlanmaktadır. Bu özel gün küresel çapta 354 milyondan fazla insanı etkileyen viral hepatit hakkında eğitim verme, viral hepatitle mücadele çabaları ve bu enfeksiyonları önlemek için alınabilecek önlemler hakkında farkındalık yaratma fırsatı sağlamaktadır.⁶

Her yıl farklı temalarla etkinlikler düzenlenen Dünya Hepatit Günü'nün 2023 yılı teması "Bir Yaşam, Bir Karaciğer" (One Life, One Liver) olarak belirlenmiştir. Hepatitin yalnızca karaciğeri değil yaşamı da tahrip edebileceği vurgulanmaktadır.⁷ Bu yıl için önerilen etkinliklerde **beş farklı anahtar mesaj** üzerinde durulmaktadır:

- Sadece bir hayatımız ve sadece bir karaciğerimiz var.** Hepatit her ikisini de mahvedebilir. Her gün sessizce 500'den fazla hayati işlevi yerine getiren karaciğer sağlığını önceliklendirmek, alkol tüketimini azaltmak, sağlıklı bir kiloya ulaşmak, hipertansiyonu tedavi etmek ve diyabeti yönetmek sağlıklı bir karaciğer için önemlidir.
- Viral hepatit hala her yıl bir milyondan fazla kişinin ölümüne yol açmaktadır.**
 - ✓ Hepatit B ve C sebebiyle her yıl 1,1 milyon kişi hayatını kaybetmekte ve 3 milyon yeni enfeksiyon meydana gelmektedir.
 - ✓ 350 milyon insan kronik bir viral hepatit enfeksiyonu ile yaşamaktadır.
 - ✓ Hepatitten günde 3,000 kişi hayatını kaybetmektedir, bu da her otuz saniyede bir hepatit ölümü demektir.
 - ✓ Her gün 8000'den fazla yeni hepatit B ve C enfeksiyonu meydana gelmektedir, bu her dakikada beşten fazla enfeksiyon demektir.
 - ✓ Eğer mevcut eğilim devam ederse, 2040 yılında viral hepatit sıtmadan, tüberkülozdan ve HIV/AIDS'ten daha fazla insanın ölümüne yol açacaktır.
- Küresel ölçekte, teşhis edilmemiş ve tedavi edilmemiş birçok hepatitli insan bulunmaktadır. Bu durum değişmelidir.**

Yıllar süren sessiz enfeksiyonun ardından ciddi karaciğer hastalığı veya kanser geliştikten sonra hepatit B veya C olduğunu fark edilir. Teşhisten sonra da hepatitli insanların tedavi ve bakım düzeyi şaşırtıcı derecede düşüktür. Kronik Hepatit B'li insanların sadece %10'u teşhis edilirken,

⁵ 28 Temmuz Dünya Hepatit Günü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, T.C. Sağlık Bakanlığı.

<https://hsgmdestek.saglik.gov.tr/tr/bulasicihastaliklar-haberler/28-temmuz-dunya-hepatit-gunu.html> Erişim

Tarihi:19.07.2023

⁶ World Hepatitis Day, CDC. <https://www.cdc.gov/hepatitis/awareness/worldhepday.htm> Erişim Tarihi: 18.07.2023

⁷ One Life, One Liver, WHO. <https://www.who.int/campaigns/world-hepatitis-day/2023> Erişim Tarihi: 18.07.2023

Bu belge, Dr. Yağmur Ünal tarafından, Prof. Dr. Dilek Aslan danışmanlığında 18.07.2023 tarihinde hazırlanmıştır.

Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir:
Ünal Y., Aslan D. Dünya Hepatit Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-68-[İnternet]

<http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:25.7.2023.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2022/2023-68)

teşhis konulanların yalnızca %22'si tedavi almaktadır. Hepatit C'li insanların sadece %21'i teşhis edilirken, teşhis konulanların %62'si tedavi alarak iyileşme şansına sahip olmaktadır.

4. Çok sayıda hepatit enfeksiyonu ve ölümü önlemek mümkündür. Bu amaçla yerel sağlık kurumlarında kolayca erişilebilen hizmetlerin sunumu sağlanmalıdır. Örneğin;

- ✓ Kronik hepatit B taşıyan tüm gebe kadınların tedaviye erişimi olmalı ve bebeklerin hepatit B aşıları yapılmalıdır.
- ✓ Hepatit B ve/veya hepatit C ile yaşayan insanların %90'ı teşhis edilmelidir.
- ✓ Teşhis konulan kişilerin %80'i yeni genişletilmiş uygunluk kriterlerine göre tedavi edilmelidir.
- ✓ Hepatit C; tüm bağışlanan kanların yeterli bir şekilde taranması, sağlık hizmetlerinde ve özellikle uyuşturucu kullanan insanlar arasında güvenli enjeksiyon uygulamalarının sağlanmasıyla önlenmelidir.

5. COVID-19 artık küresel bir sağlık acil durumu olmadığına göre, şimdi viral hepatiti ortadan kaldırma ve 2030 yılı hedeflerine ulaşma zamanı gelmiştir.

- ✓ Çocuklardaki hepatit B enfeksiyonlarının etkili aşılama uygulamalarıyla azaltılması, Sürdürülebilir Kalkınma Amaçları'nda sağlık hedeflerinden biridir ve ilerleme kaydedilmiştir. Ayrıca bu izlenen tek hepatit hedefidir.
- ✓ Afrika'da henüz doğumdan sonraki ilk 24 saat içinde hepatit B aşısına erişimi olan ülke sayısı çok azdır. Bu çabalar, COVID-19 nedeniyle duraklamıştır.
- ✓ Anne-çocuk geçişini önleme hedefine ulaşmak için doğumda daha fazla hepatit B aşısına acil olarak ihtiyaç vardır.⁸

- ✓ Küresel düzeyde milyonlarca insanın hayatını ölümle sonuçlanacak şekilde etkileyen hepatiti aşı ve uygun tedbirlerle önemli ölçüde önlemek mümkündür.
- ✓ Bu konuda farkındalığın artırılması, erken tanı ve tedavi olanaklarına erişimin sağlanması çok sayıda ölümün önüne geçmeyi sağlayacaktır.
- ✓ Hem yönetsel hem toplumsal düzeyde bu konuya dikkati çekebilmek için 28 Temmuz Dünya Hepatit Günü etkinlikleri kıymetlidir.

Şekil 1. DSÖ'nün Dünya Hepatit Günü 2023 teması kapsamında hazırladığı poster⁹

⁸ Key Messages, World Hepatitis Day, WHO. <https://www.who.int/campaigns/world-hepatitis-day/2023/key-messages>

Erişim Tarihi: 18.07.2023

⁹ Campaign Materials, WHO.

<https://who.canto.global/v/QEADTH0F3G/album/MTU24?display=fitView&viewIndex=0&gSortingForward=false&gOrderPr op=uploadDate&from=fitView> Erişim Tarihi:24.07.2023

Bu belge, Dr. Yağmur Ünal tarafından, Prof. Dr. Dilek Aslan danışmanlığında 18.07.2023 tarihinde hazırlanmıştır. Bilgilendirme notunun aşağıda belirtilen şekilde kaynak gösterilmek şartıyla yazılı, elektronik, vb ortamlarda kullanılması önerilmektedir: Ünal Y., Aslan D. Dünya Hepatit Günü Bilgilendirme Notu-HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi 2022/2023-68-[İnternet] <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/>. Erişim:25.7.2023.